

บทที่ 3

บทวิเคราะห์

ผลงานภาพถ่ายอินสตอลเลชัน (Photography Installation) ชุดนี้ประกอบด้วย ผลงานย่อย 5 ชิ้น ผลงานทั้งหมดนี้สร้างรูปร่างที่คล้ายลักษณะของแผ่นป้ายโฆษณาประเภท บิลบอร์ด (Billboard) แบนเนอร์ (Banner) โปสเตอร์ (Poster) และแผ่นปลิว (Leafless) ให้เป็นเหมือนสินค้าชวนเชื่อแต่ทว่าไม่มีคำพาดหัวและคำอธิบายคุณสมบัติและพลาเนาภาพของสินค้า นอกจากนี้จุดจ้องด้วยภาพซึ่งบางภาพก็แทรกคำขึ้นลอยๆตั้งคำถามต่อผู้ชมเกี่ยวกับความมั่งคั่ง การหลงเชื่อและการมีอุปทาน ในการวิเคราะห์ผลงานชุด ข้าพเจ้าจะวิเคราะห์ถึงเนื้อหาสาระและวิธีการแทนค่าความหมายของแต่ละชิ้นและภาพรวมของผลงานในพื้นที่การนำเสนอ ดังนี้

เนื้อหาสาระและการแทนค่าความหมาย

ผลงานชิ้นที่ 1 (ภาพประกอบ 33) เป็นผลงานชิ้นที่ใหญ่ที่สุดในพื้นที่ มีลักษณะเหมือนป้ายบิลบอร์ดที่เป็นกล่องไฟขนาดใหญ่ ที่มีความแคบของพื้นที่ ที่ช่วยให้เกิดการปะทะกับผู้ชมในระยะใกล้และได้พิจารณารูปขนาดเล็กที่ซ่อนทับกันอยู่ภายในรูปขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นภาพถ่ายการชำรุดของรูปตุ๊กตาเครื่องรางของขลังจำพวกนางกวัก กุมารกวัก หลายชนิดและแสดงเงาของถ้อยคำที่เกิดจากแสงไฟที่กระทบด้านหลังของผลงาน เป็นจังหวะซ้ำๆสลับกันไปมา ของคำว่า รวย หลง มั่งคั่ง ที่พึ่ง หลอก และ ลวง

รูปรายละเอียดภายในผลงานซึ่งแสดงภาพการชำรุดของรูปทรงตุ๊กตาเครื่องรางทั้งในชนิดเดียวกันและต่างชนิดกันเป็นจำนวนมาก และบางภาพเป็นรูปทรงของตุ๊กตาเครื่องรางที่ถูกห่อหุ้มด้วยถุงพลาสติกมีลักษณะเหมือนสินค้าทั่วไปตามท้องตลาด การนำมารวมกันไว้ในผลงานนี้เพื่อแสดงถึงการผลิตเครื่องรางของขลังในปัจจุบันมีลักษณะเป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรม มีกำลังการผลิตสูงในเวลาอันรวดเร็วและมีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน

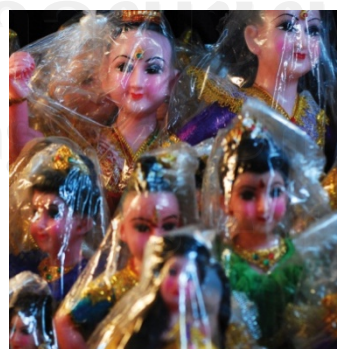
ภาพประกอบ 33

ผลงานชิ้นที่ 1

การจัดของสีโดยรวมในผลงานชิ้นนี้ แสดงถึงสีของเครื่องรางที่เกิดจากการผลิตผ่านสารเคมี ซึ่ง ประกอบไปด้วย สีชมพูสะท้อนแสง เขียวสะท้อนแสง สีแดง สีทอง สีเงิน เป็นต้น สีที่สดและดูโดดเด่นเหล่านี้จะทำงานร่วมกับความมันวาวของพลาสติกห่อหุ้มและพลาสติกที่ใช้รองรับภาพ ซึ่งนอกจากสะท้อนถึงพลังของอุตสาหกรรมการผลิตแล้ว สีทั้งหมดก็ยังเหมือนสีสารพิษจำนวนมากมหาศาลส่งจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค ที่มีความเชื่อว่ามีเมื่อซื้อไปบูชาแล้ว ตักตาเหล่านี้จะกวักความมั่งคั่งให้เงินทองไหลมาเทมา (ภาพประกอบ 34 -35)

ภาพประกอบ 34

แสดงรายละเอียดของสีและพื้นผิว

ภาพประกอบ 35 แสดงรายละเอียดของสี่และพินพิว

ส่วนถ้อยคำในผลงานชิ้นนี้ ซึ่งประกอบด้วยคำว่า “รวย หลง งมฉาย ที่พึ่ง หลอก และ ลวง” จะปรากฏเป็นอักษรเงาบนพื้นภาพตามการกระพริบของไฟโดยเครื่องควบคุมแสงไฟ เป็นจังหวะสลับกันไปมาอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจังหวะที่ 1 เป็นภาพเงาของคำว่า “รวย” กับ “หลง” ปรากฏขึ้นพร้อมกัน (ภาพประกอบ 36) ในจังหวะที่ 2 ปรากฏภาพเงาของคำว่า “งมฉาย” (ภาพประกอบ 37) ในจังหวะที่ 3 ปรากฏภาพเงาของคำว่า “ที่พึ่ง” กับ “หลอก” ขึ้นพร้อมกัน (ภาพประกอบ 38) และในจังหวะที่ 4 ปรากฏภาพเงาของคำว่า “ลวง” (ภาพประกอบ 39) ลักษณะการกระพริบของคำที่เป็นจังหวะปรากฏขึ้นและเลือนหายไป จะกระตุ้นให้เกิดการอ่านถ้อยคำเหล่านั้น ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อตั้งคำถามและให้ผู้ชมเกิดประเด็นคิดเกี่ยวกับความเชื่อในเครื่องรางของขลังที่ปรากฏอยู่ในผลงาน ซึ่งเป็นผลมาจากธุรกิจการค้าที่ส่งเสริมมายาคติให้มันคงยิ่งขึ้น

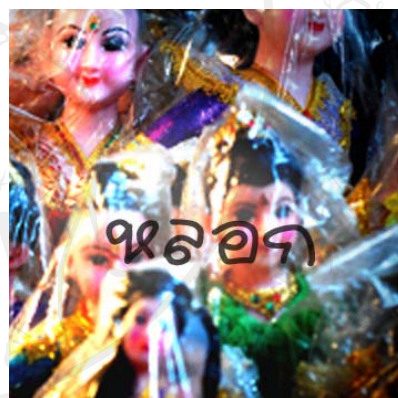

ภาพประกอบ 36

แสดงจังหวะเงาของถ้อยคำ “รวย” กับ “หลง”

ภาพประกอบ 37 แสดงจังหวะเงาของถ้อยคำ “งมมม”

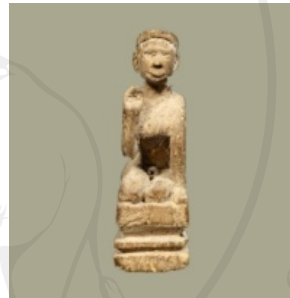

ภาพประกอบ 38 แสดงจังหวะเงาของถ้อยคำ “ที่ฟัง” กับ “หลอก”

ภาพประกอบ 39 แสดงจังหวะเงาของถ้อยคำ “ลวง”

ในส่วนรายละเอียดของผลงานชิ้นนี้ ล้วนเป็นการใช้รูปทรงเครื่องรางประเภทกุมารทอง และนางกวัก ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามของผู้ผลิตที่จะทำให้เกิดความเชื่อ โดยการผสมผสาน รูปทรงทั้งสองเข้าด้วยกัน ซึ่งแต่เดิมรูปลักษณะกุมารทองมีลักษณะเป็นเด็กผู้ชายและรูปลักษณะของ นางกวักก็มีลักษณะเป็นผู้หญิงเท่านั้น (ภาพประกอบ 40) แต่ในปัจจุบันผู้ผลิตเครื่องรางได้ออกแบบ โดยการผสมรูปลักษณะทำให้เกิดรูปทรงใหม่ของเครื่องราง ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นรูปของ “กุมารทอง กวัก” และ “นางกวักหน้ากุมาริ” ซึ่งเห็นได้ว่าผู้ผลิตตั้งใจที่จะผูกอุปลักษณะของ 2 ความเชื่อ เชื่อมโยง เข้าด้วยกันให้มีพลังภาพทวีคูณขึ้น โดยหวังการขยายผลในด้านจำหน่ายเครื่องราง เข้าลักษณะซื้อ หนึ่งได้สองหรือยิ่งป็นนั้ดเดียวได้นกสองตัว เป็นต้น (ภาพประกอบ 41)

ภาพประกอบ 40 รูปลักษณะเดิมของเครื่องรางกุมารทองและนางกวัก
(ชมรมพระเครื่องทำพระจันทร์, ออนไลน์, 2553)

ภาพประกอบ 41 เครื่องรางกุมารทองและนางกวัก ที่มีการผสมผสานกันในปัจจุบัน

ผลงานชิ้นที่ 2 ประกอบด้วยภาพ 2 ส่วน ในส่วนแรกมีรูปภายนอกแนวนอนลักษณะคล้าย ป้ายกล่องไฟโฆษณาแบบผลงานชิ้นที่ 1 แต่มีขนาดเล็กกว่า เรื่องราวในส่วนนี้เป็นภาพถ่ายของผ้าแพรสำหรับบูชา 7 สี ที่ผูกมัดกับบางสิ่งอยู่ ภาพนี้สร้างให้ทำงานร่วมกับเงาของถ้อยคำ 2 คำ คือคำว่า “ศรัทธา” กับ “มายา” ในส่วนที่สอง มีลักษณะเป็นภาพแนวตั้ง แสดงเครื่องรางของขลัง ผ้ายันต์ชนิดต่างๆ และเครื่องเช่นหรือเครื่องบูชา ในส่วนที่สองนี้แม้ภาพจะต่างกันและไม่มีเงาของถ้อยคำแต่ได้สร้างให้เกิดความสัมพันธ์โยงใยกับส่วนแรกด้วยความจัดของสีจากเครื่องบูชา ดังนั้นคำว่า “ศรัทธา” และ “มายา” ในภาพส่วนแรกก็จะโยงถามถึงส่วนที่สองของผลงานนี้ด้วย (ภาพประกอบ 42)

ภาพประกอบ 42

ผลงานชิ้นที่ 2

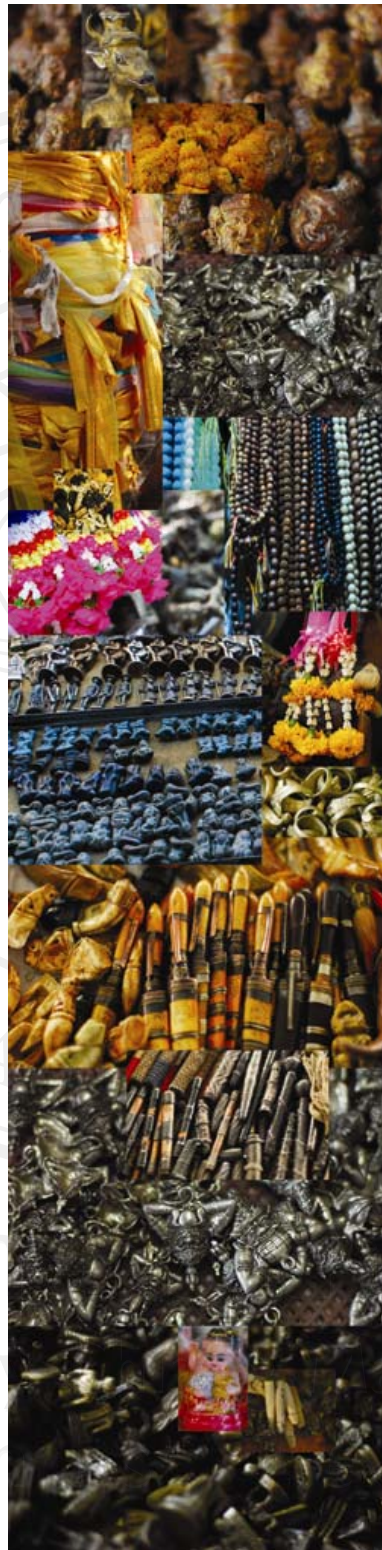

ภาพรวมทั้งหมดให้การรับรู้ถึงการผูกมัดของคนกับความเชื่อ กล่าวคือคนที่มีความเชื่อในเครื่องรางของขลังจึงได้หาเครื่องบูชาดังเช่น ผ้าแพร 7 สี มาผูกมัด บูชาหรือเช่นไหว้เพื่อต้องการให้ความประสงค์ของตนเองประสบผลสำเร็จ ด้วยเหตุนี้คำว่า “ศรัทธา” จึงปรากฏขึ้นสลับกับ “มายา” เพื่อให้ผู้ชมได้ถูกคิดพร้อมกับสิ่งที่เห็นอยู่ว่าเป็น “ศรัทธา” หรือ “มายา” ที่สร้างและปรุงแต่งกันขึ้นมา ทำให้เกิดอุปทานต่างๆ ในการผูกมัดตนเองกับความเชื่อเหล่านี้หรือไม่ (ภาพประกอบ 43)

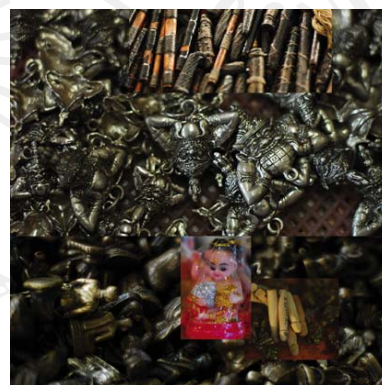
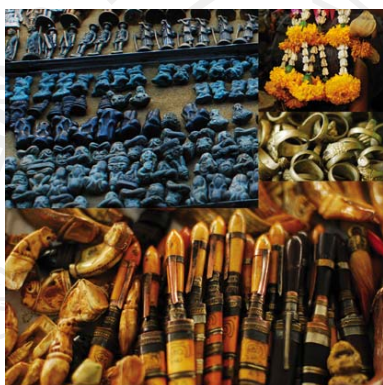
ภาพประกอบ 43 แสดงจิ้งหะเงาของถ้อยคำ “ศรียา” กับ “มายา”

ผลงานชิ้นที่ 3 (ภาพประกอบ 44) มีลักษณะเป็นแบนเนอร์แบบแนวตั้งที่ทอดยาวลงมาจากเพดานถึงพื้น เรื่องราวในผลงานเป็นภาพถ่ายของขลังที่แตกต่างกันหลากหลายชนิด บางส่วนของภาพแทรกสิ่งของสำหรับบูชาประเภท ผ้าแพร 7 สี พวงมาลัยพาสติก ดอกไม้ต่างๆ เป็นต้น ลักษณะภาพรวมของผลงานชิ้นนี้แสดงถึงกองของขลังที่มีการผลิตซ้ำอย่างมากมาย แนวยาวของผลงานเสริมบรรยากาศเหมือนสายพานในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการผลิตสินค้าหลั่งไหลออกมาอย่างต่อเนื่องจนถึงโต๊ะที่ทอดยาวเหยียดในตลาดเครื่องรางของขลังและให้การรับรู้ถึงปริมาณของวัตถุเครื่องรางในปัจจุบัน ที่ผลิตขึ้นมากมายจนล้นและไร้คุณค่าแต่สามารถตอบสนองผู้คนในสังคมบริโภคความเชื่อจนไม่มีที่สิ้นสุด

ภาพประกอบ 44 ผลงานชิ้นที่ 3

รูปเครื่องรางในผลงานชิ้นนี้แสดงความหลากหลายของวัสดุที่มีทั้งจากธรรมชาติและจากการผลิตขึ้นโดยทางวิทยาศาสตร์ เช่น ไม้ ผิวกระดูก หิน และ โลหะ พลาสติก ยาง เป็นต้น พื้นผิวจากวัสดุหลายชนิดเหล่านี้ สร้างความรู้สึกที่แตกต่างและให้นัยยะของการเสาะแสวงหาวัสดุหลายประเภทของผู้ผลิตเพื่อจัดสร้างเครื่องรางของขลังและจำหน่ายให้ผู้บริโภคในการสะสมได้หลายรูปแบบที่แตกต่างกัน (ภาพประกอบ 45)

ภาพประกอบ 45 รายละเอียดของสีและพื้นผิวของผลงานชิ้นที่ 3

ผลงานชิ้นที่ 4 (ภาพประกอบ 46) ประกอบด้วยภาพถ่ายขนาดเล็ก 3 ภาพ เกี่ยวกับเครื่องรางประเภทกุมารทองและนางกวัก มีลักษณะเหมือนภาพถ่ายบุคคล (Portrait) ที่แสดงบุคลิกและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งในที่นี้เป็นลักษณะเฉพาะของกุมารทองและนางกวักโดยจัดวางแยกส่วนกัน เพื่อให้เกิดการพิจารณาถึงรายละเอียดของสิ่งที่ประกอบกันในแต่ละภาพ

ผู้ผลิตตั้งใจออกแบบเครื่องรางให้เกิดพลาณภาพที่เพิ่มขึ้นโดยใช้รูปทรง สี และความเชื่อจากวัฒนธรรมที่หลากหลายดังเช่น ไทย จีน อินเดีย ดังเช่น ภาพกุมารทองขึ้นวัดด้านซ้ายมีผิวกายเป็นสีทอง ส่วนกุมารกวักในภาพกลางใช้การเจิมด้วยสีเงินที่หน้าผากเหมือนการเจิมในวัฒนธรรมของชาวอินเดีย มือทั้งสองข้างในท่ากวักกระบายด้วยสีเงินเช่นกัน ส่วนภาพสุดท้ายที่เป็นนางกวักอ้วน แต่งกายด้วยชุดไทยแต่มีลวดลายมังกรและหงส์ประดับจากวัฒนธรรมจีน เป็นต้น

การผลิตที่ผสมรูปลักษณ์ของเครื่องรางเหล่านี้ แฝงไว้ด้วยความต้องการของการให้อำนาจในการคลั่งคลั่ง การเรียกความมั่งคั่งร่ำรวย เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและเกิดแรงดึงดูดใจในการจำหน่ายต่อผู้บริโภคแต่ไม่ได้คำนึงถึงความน่าขบขันและรูปร่างอันอัปลักขณ์ ภาพรวมของผลงานชิ้นนี้ให้ความรู้สึกถึงความไร้สาระและความน่าขบขันของสิ่งที่เรียกว่า “วัตถุมงคล”

ภาพประกอบ 46 ผลงานชิ้นที่ 4

ผลงานชิ้นที่ 5 เป็นภาพถ่ายแผ่นหลังของผู้ชายที่มีรอยสัก ตรงกลางหลังเป็นรูปจิ้งจอกสองหัว สองหางและอักขระโบราณ บริเวณไหล่ซ้ายและขวาเป็นลายสักที่เรียกว่า ยันต์ 5 แฉกและรูปผีวन्हที่มีลายสักในรูปสี่เหลี่ยมขนาดแตกต่างกันทั่วทั้งแผ่นหลัง ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อความศรัทธาอย่างแรงกล้าที่ต้องการให้ของขลังติดอยู่กับตัวตลอดไป นอกจากนี้ยังแสดงถึงลายสักบนผีวन्हของผู้คนหลากหลาย ซึ่งไม่ว่าจะมีสีผิวที่แตกต่างกันอย่างไรก็ล้วนตกอยู่ใต้อิทธิพลของความเชื่อในของขลังทั้งสิ้น (ภาพประกอบ 47)

ภาพประกอบ 47 ผลงานชิ้นที่ 5

รูปจิ้งจกสองหัวและสองหางตรงกลางหลังนั้น ผู้ที่ถูกสักมีความเชื่อว่า จะได้รับโชคสองชั้น หรือโอกาสที่ได้รับทรัพย์สินสองเท่า และลายสักที่เรียกว่ายันต์ 5 แฉกนั้น ให้ความเชื่อว่า ทำให้เป็นที่รักที่ใคร่ของบุคคลอื่นๆ และได้ทรัพย์สินจากความเมตตา หรือเรียกว่า “เมตตามหานิยม” ความเชื่อของลายสักทั้งสองนี้ต่างจากความเชื่อของคนในอดีต ที่เชื่อว่าลายสักนั้นสามารถปกป้องคุ้มครองมิให้พองภัยจากฝ่ายศัตรูมากล้ากลายได้ ศัตรูจะฟันไม่เข้าและยิงไม่ออก แต่การสร้างลายสักในปัจจุบันกลายเป็นความเชื่อในเรื่องของการได้โชคสองชั้นหรือทำให้ตนเองนั้นร่ำรวยขึ้น (ภาพประกอบ 48)

ภาพประกอบ 48 ลายสัก จิ้งจกสองหัวสองหางและยันต์ 5 แฉก

ภาพรวมของผลงาน

ผลงาน “มายาคติจากเครื่องรางของขลังไทย” เป็นงานศิลปกรรมในลักษณะภาพถ่ายอินสตอลเลชัน (Photography Installation) ที่สร้างให้ผลงานชิ้นต่างๆ ทำงานร่วมกับพื้นที่ผนังและเชื่อมโยงทุกชิ้นย่อยเข้าด้วยกัน ซึ่งแต่ละชิ้นจะล้อรูปแบบของงานเชิงพาณิชย์ศิลป์ ประเภท บิลบอร์ด แบนเนอร์และโปสเตอร์ มีสาระเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังที่ได้ผลิตและสร้างรูปลักษณ์ใหม่ๆ ขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งผลิตทางอุตสาหกรรมซ้ำๆ ออกมาอย่างมากมายมหาศาลในการชวนเชื่อผู้บริโภค ให้หลงในมายาคติต่างๆ พร้อมทั้งการแทรกคำขึ้นกับภาพด้วยการควบคุมไฟกระพริบเป็นจังหวะเพื่อสร้างการกระตุ้นให้คำเหล่านี้เกิดคำถามกับผู้ชม เช่น

“รวย” สิ่งเหล่านี้บันดาลให้เกิดความรวยจริงหรือ?

“หลง” สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการยึดติดกับความปรารถนาต่างๆ หรือไม่?

“งมฉาย” สิ่งเหล่านี้ทำให้สร้างอุปทานขึ้นมาเองใช่หรือไม่?

“ที่พึ่ง” สิ่งเหล่านี้เป็นที่พึ่งพาได้จริงหรือไม่?

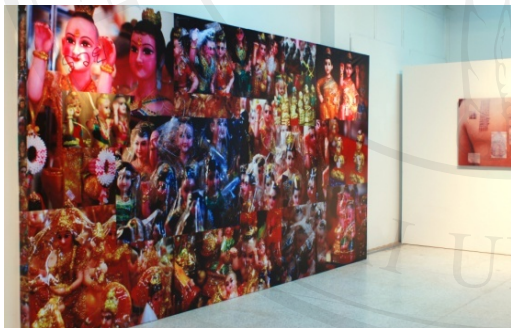
“หลอก” สิ่งเหล่านี้กำลังหลอกให้เชื่อ ให้ซื้อไปกราบไหว้บูชาใช่หรือไม่?

“ดวง” สิ่งเหล่านี้สร้างมาจากความโกหกหลอกลวงหรือไม่?

“ศรัทธา” สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความเชื่อโดยไม่เห็นความจริงหรือไม่?

“มายา” สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างภาพขึ้นและกลายเป็นสิ่งที่ชวนให้เชื่อหรือไม่?

ลักษณะการกระพริบของของคำที่เกิดขึ้นและดับไปนั้น จะช่วยสร้างความสนใจให้ผู้ชมได้อ่านคำ คำลอยๆเหล่านั้นเป็นดังคำถามที่กระตุ้นให้ผู้ชมเกิดประเด็นคิดและอาจได้ทบทวนทัศนคติต่างๆของตนเองกับสถานะที่แวดล้อมด้วยภาพเครื่องรางของขลังในพื้นที่ห้องนิทรรศการ นอกจากนี้คำถามและภาพเหล่านี้อาจเกิดการเตือนความจำหลังจากที่ผู้ชมได้ออกจากพื้นที่นั้นแล้ว และเกิดการย้อนคิด พินิจพิเคราะห์สถานะที่เกิดจากผลงาน มองเห็นสิ่งที่เป็นจริง เกิดคำถามขึ้นกับตนเองและได้มองเห็นมายาคติที่อยู่ภายใต้วิถีความเชื่อเหล่านี้จากชีวิตประจำวันในสังคมไทย (ภาพประกอบ 49)

ภาพประกอบ 49

ภาพรวมผลงานชุด “มายาคติจากเครื่องรางของขลังไทย”

ภาพถ่ายอินสตอลเลชั่น, 3.8 x 9.5 เมตร